אוֹ שֶׁאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אלא כרבי יהושע ורבי עקיבא, הסוברים שאין אדם רשאי להלך במחיצות שלא שבת בהם, וממילא לא תועיל לנחמיה מחיצה הנעשית עתה על ידי בני אדם. ועל כך פשט לו רב נחמן שהלכה כדברי רבן גמליאל, ורשאי נחמיה להלך בתוך מחיצה זו. **אוֹ דִילְמָא** – או שמא יש לומר, שיודע היה רב חסדא שהלכה כדברי רבן גמליאל, אלא **כְּדִלְמָא מָלוּ גַּבְרֵי עַסְקִינָן** – מדובר באופן שלא היו לו די אנשים כדי לעשות מחיצה ממקום עמידתו של נחמיה ועד התחום, אלא יכול היה לעשות מחיצה רק עד שתי אמות לפני התחום, **וְקָא מְצַעֲיָא לֵיהּ** – והסתפק רב חסדא האם הֲלָכָה **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,** הסובר שאדם שיצא מחוץ לתחום ונמצא שתי אמות סמוך לתחום רשאי להכנס לתוכו, וממילא אף כאן ניתן לעשות מחיצות לנחמיה עד שתי אמות סמוך לתחום, ולאחר מכן יהא רשאי להכנס לתוך התחום אף בלא מחיצה, **אוֹ שֶׁאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,** וממילא אין תועלת בעשיית מחיצה עד שתי אמות סמוך לתחום, מאחר שלא יהא נחמיה רשאי להכנס לתוך התחום.

אמר לו רבא לרב נחמן בר יצחק: **פְּשִׁיטָא כִּדְלֹא מָלוּ גַּבְרֵי עַסְקִינָן** – פשוט הדבר שמדובר באופן שלא היו לרב חסדא די אנשים לעשות מחיצה עד התחום ממש, ולפיכך הסתפק האם הלכה כרבי אליעזר, **דְּאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ כִּדְמָלוּ גַּבְרֵי עַסְקִינָן** – שאם יעלה על דעתך לומר, שמדובר באופן שהיו לו די אנשים לעשות מחיצה עד התחום, אם כן, **מַאי תִּיבָעֵי לֵיהּ** – במה היה מסתפק, שאי אפשר לומר ששאל מרב נחמן אם הלכה כדברי רבן גמליאל, **דַּהֲאָמַר רַב** – שהרי כבר אמר רב **הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּדִיר וְסַהַר וּפְפִינָה,** שרשאי אדם להיות מהלך בכל שטחם המוקף מחיצות, אף שלא שבת בהם מערב שבת. **אֶלָּא וַדַּאי** צריך לומר **דִּכְדִלְמָא מָלוּ גַּבְרֵי עַסְקִינָן** – שמדובר באופן שלא היו די אנשים לעשות מחיצה עד התחום, אלא רק עד שתי אמות סמוך לו, **וּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ** – ומסתפק היה רב חסדא האם הלכה כרבי אליעזר, שאדם העומד שתי אמות סמוך לתחום רשאי להכנס לתוכו אף בלא מחיצה.

דַּיְקָא נַמִּי – ואכן כך יש לדייק מדברי רב נחמן, שמדובר באופן שלא היו די אנשים לעשות מחיצה עד התחום ממש, **דְּקָאָמַר לֵיהּ** – שהרי אמר לו רב נחמן לרב חסדא, עשה לו לנחמיה מחיצה של בני אדם, **וּבָנֵם.** ולכאורה יש לתמוה, **מַאי** – מדוע הוצרך רב נחמן להוסיף את תיבת 'וּבָנֵם', **לַאו** – האם אין לומר שכך היא כוונתו, עשה לו מחיצה של בני אדם עד שתי אמות סמוך לתחום, ואחר כך 'יבנס' נחמיה משם לתוך התחום **בְּלֹא מְחִיצָה.**

הגמרא מקשה על דינו של רב נחמן שהתיר לעשות מחיצה בשבת: **אֵיתִיבֵיהּ** [–הקשה] **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא.** שנינו בברייתא, **נָפַל דּוֹפְנָהּ** של סוכה, ביום טוב או בשבת, **לֹא יַעֲמִיד בָּהּ אָדָם בְּהֵמָה וְכֵלִים,** כלומר, לא ישלים את הדופן החסירה על ידי שיעמיד שם אדם או בהמה או כלים בתורת מחיצה. **וְכֵן לֹא יְזַקּוֹף** [–יעמיד] **אֶת חֲמָתָהּ** שיש לו בסוכה כנגד הפירצה, על מנת **לְפָרוֹס עָלֶיהָ סָדִין** לצורך עשיית מחיצה, **לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרַאי בַּתְּחִילָה** [–מתחילתו, כלומר אין עושים אהל חדש] אפילו **בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** שאסור לעשות כן **בְּשַׁבָּת.** מבואר מדברי הברייתא שאסור לעשות מחיצה בתחילה בשבת, ואם כן יש לתמוה על רב נחמן, כיצד התיר לרב חסדא לעשות בשבת מחיצה של בני אדם עבור נחמיה בריה דרב חנילאי.

אָמַר לֵיהּ רבא לרב נחמן בר יצחק, **אַתְּ אָמַרְתְּ לִי מֵהָא** – אתה מקשה לי מברייתא זו, שבה מבואר שאסור לעשות מחיצה בשבת, **וַאֲנָא אָמִינָא לָךְ מֵהָא** – ואני אומר לך מברייתא אחרת, שבה מבואר שמותר לעשות מחיצה בשבת. שכך שנינו בברייתא, **עוֹשֶׂה אָדָם אֶת חֲבֵירוֹ דּוֹפָן** לסוכה להכשירה, **כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה וְיִישַׁן בָּהּ. וְכֵן יְזַקּוֹף אֶת חֲמָתָהּ** בצידי הסוכה **וְיִפְרוֹס עָלֶיהָ סָדִין** לעשותה מחיצה מפני החמה, **כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפּוֹל הַחַמָּה עַל הַמֵּת** ויסריח, **וְעַל הָאוֹכָלִין** ויתקלקלו. מבואר מברייתא זו, שמותר לעשות אהל עראי בשבת. ובכך מיושבים דברי רב נחמן, שהתיר לרב חסדא לעשות מחיצה של בני אדם בשבת.

מקשה הגמרא: **קַשְׁיָין אַהֲדֵי** – יש להקשות סתירה בין הברייתות. מתרצת הגמרא: **לֹא קַשְׁיָא** – אין להקשות סתירה ביניהן, לפי שכל אחת סוברת כשיטת תנא אחר. **הָא** – הברייתא האוסרת לעשות אהל עראי בשבת, סוברת כשיטת **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הָא** – הברייתא המתירה לעשות אהל עראי בשבת, סוברת כשיטת **רַבָּנָן.**

ומפרשת הגמרא היכן מצינו שנחלקו רבי אליעזר וחכמים בדין עשיית אהל עראי בשבת: **דְּתָנַן** – שכך שנינו במסכת שבת (קכה:), **פְּקַק הַחַלּוֹן** – דבר שסותמים בו את החלון, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בִּזְמַן שֶׁהוּא קָשׁוּר** בקיר הבנין **וְתָלוּי** באויר, דהיינו, שהוא קשור בחוט קצר ואינו נגרר על גבי הקרקע, **פּוֹקְקִין בּוֹ** – מותר לסתום עמו את החלון בשבת, שבאופן כזה אינו נראה כמוסיף על הבנין, **וְאִם לַאו** – ואם אינו קשור ותלוי, **אֵין פּוֹקְקִין בּוֹ** – אסור לסתום עמו את החלון, לפי שהדבר דומה למלאכת בונה, שהוא מוסיף על סתימת הבנין. ואף שסתימת ארעי היא, שהרי לאחר מכן הוא חוזר ופותחו, מכל מקום אסורה היא בשבת. **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ** – בין אם הוא קשור בקיר הבנין ובין אינו קשור, **פּוֹקְקִין בּוֹ** – מותר לסתום בו את החלון.

סברה הגמרא, שנחלקו רבי אליעזר וחכמים בדין עשיית אהל עראי בשבת, שרבי אליעזר אוסר וחכמים מתירים, ולפיכך יש לתלות במחלוקתם אף את מחלוקת הברייתות לענין עשיית דופן סוכה בשבת.

דוחה הגמרא: **וְהָא אִיתְּמַר עֲלָהּ** – והרי נאמר בבית המדרש על מחלוקת זו של רבי אליעזר וחכמים, **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרַאי בַּתְּחִילָה** [–מחדש, באופן שלא היה כאן אהל מקודם לכן] אפילו **בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** שאסור לעשות אהל עראי **בְּשַׁבָּת, וְלֹא נֶחְלְקוּ** רבי אליעזר וחכמים **אֶלָּא** באדם שבא **לְהוֹסִיף** על אהל בשבת, כגון בסתימת חלון, שאינו בונה עתה את קיר הבנין אלא רק מוסיף עליו, **שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין מוֹסִיפִין** על אהל אפילו **בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** שאסור לעשות כן **בְּשַׁבָּת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מוֹסִיפִין** על אהל אפילו **בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** שמותר לעשות כן **בְּיוֹם טוֹב.** נמצא, שאף חכמים אינם מתירים לעשות אהל עראי בתחילה בשבת, ואם כן יש לתמוה, כשיטת מי סוברת הברייתא המתירה לעשות דופן סוכה בשבת.

ומחמת קושיא זו מיישבת הגמרא את הסתירה בין הברייתות באופן אחר: **אֶלָּא לֹא קַשְׁיָא** – אין להקשות סתירה בין הברייתות, לפי שכל אחת מהן סוברת כשיטת תנא אחר. **הָא** – הברייתא המתירה לעשות מחיצה לסוכה בשבת, סוברת **כְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר, הָא** – הברייתא האוסרת לעשות כן, סוברת **כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה.**

ומבארת הגמרא את הדברים: **דְּתַנְיָא** – שכך שנינו בברייתא, אדם **שֶׁעָשָׂאָה לִבְהֵמָה** – העמיד את הבהמה שתשמש כִּדּוֹפָן **לַסּוּכָּה, רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר.** וממילא יש לומר, **דְּרַבִּי מֵאִיר** [–יעמיד] **אֶת דְּקָא פָּסֵיל הָתָם** – לשיטת רבי מאיר הפוסל בהמה לדופן סוכה, **אַלְמָא לָאו מְחִיצָה הִיא** – יש ללמוד מדבריו שאין חלה על הבהמה תורת מחיצה, ולפיכך **הָכָא שָׁרֵי** – כאן, לגבי דיני שבת, מותר להעמיד בהמה כדופן, משום **דְּלָאו מִידִּי קָא עָבִיד** – שאינו עושה מאומה, שהרי אינה כשרה למחיצה, ונמצא שאינו עושה אהל בשבת. וזו היא סברת הברייתא המתירה להעמיד בהמה לדופן סוכה בשבת. **וְרַבִּי יְהוּדָה דְּקָא מַכְשִׁיר הָתָם** – ולשיטת רבי יהודה המכשיר בהמה לדופן סוכה, **אַלְמָא מְחִיצָה הִיא** – יש ללמוד מדבריו שחלה על הבהמה תורת מחיצה, ולפיכך **הָכָא אָסַר** – כאן, לגבי דיני שבת, אוסר הוא להעמיד בהמה כדופן לסוכה, לפי שאסור לעשות אהל בשבת. וזו היא סברת הברייתא האוסרת להעמיד בהמה לדופן סוכה בשבת.

הגמרא מקשה על יישוב זה: **וְתֵיסְבְּרָא** – וכי סבור אתה ליישב כך את סתירת הברייתות, והרי אין זה מיושב כלל, **דְּאָמַר דְּשָׁמְעָתְ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר, בְּהֵמָה** – הרי לא שמעת לרבי מאיר שפוסל מחיצה לסוכה אלא כשעושה אותה על ידי בהמה שעשויה לברוח, אבל בעושה מחיצה על ידי **אָדָם וְכֵלִים מִי שָׁמְעָתְ לֵיהּ** – האם שמעת

המשך בעמוד קיא

שהוא פוסל זאת, ומאחר ומחיצה כשרה היא יש לאסור לעשותה בשבת, ואם כן כיצד מתירה הברייתא לעשות דופן לסוכה בשבת על ידי העמדת אדם או על ידי זקיפת המיטה.

וְתוּ – ועוד יש להקשות, אף אם נאמר שלשיטת רבי מאיר אין כאן תיקון סוכה של מצוה, לפי שהבהמה פסולה לדופן סוכה, מכל מקום יש לתמוה על **רַבִּי מֵאִיר,** המתיר לעשות אהל עראי מתחילה בשבת, כשאינו מחיצה של מצוה, **אַלִּיבָּא דְּמַאן** – כשיטת מי הוא סובר, **אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר** – אם הוא סובר כשיטת רבו רבי אליעזר, שהוזכר לעיל לענין פקק החלון, הרי **לְהוֹסִיף נַמִּי אָסַר** – אוסר הוא אפילו להוסיף על אהל עראי בשבת, וכל שכן שאוסר לעשות אהל מתחילה. **וְאֶלָּא אַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן** – ואלא נאמר שסובר הוא כשיטת חכמים החולקים על רבי אליעזר, ומתירים לפקוק החלון בשבת, הרי אף הם אינם סוברים כן, **דְּאִימַּר דַּאֲמְרִי רַבָּנָן לְהוֹסִיף** – אימתי מצינו שהתירו חכמים עשיית אהל עראי בשבת, באופן שהוא מוסיף על אהל הקיים כבר, כמו לגבי פקק החלון, אבל **לְכַתְּחִילָּה מִי אָמוּר** – האם אמרו חכמים שמותר אף לעשות אהל עראי חדש מתחילתו. נמצא ששיטת רבי מאיר היא לא כרבי אליעזר ולא כחכמים.

ומחמת קושיא זו מיישבת הגמרא את סתירת הברייתות באופן אחר: **אֶלָּא הָא וְהָא רַבָּנָן** – שתי הברייתות סוברות כשיטת חכמים, המתירים להוסיף על אהל עראי בשבת, אך אינם מתירים לעשות אהל חדש. **וְכֵלִים אַכֵּלִים לֹא קַשְׁיָא** – ואין להקשות סתירה בין הברייתות לענין עשיית כלים דופן לסוכה בשבת, לפי שכל אחת מן הברייתות עוסקת באופן אחר. **הָא** – הברייתא האוסרת לעשות מחיצה על ידי כלים, עוסקת **בְּאדם** החפץ לעשות לסוכה **דוֹפֶן שְׁלִישִׁית,** כלומר, שיש לסוכה זו עתה שתי דפנות בלבד, ואינה כשירה למצות סוכה, וחפץ הוא לעשות לה דופן שלישית על ידי כלים ולהכשירה, בזה אוסרים חכמים, שמאחר ואין הסוכה כשירה בלא דופן זו, נמצא שעושה הוא אהל עראי בתחילה בשבת. **הָא** – הברייתא המתירה לעשות דופן לסוכה על ידי כלים בשבת, עוסקת **בִּדְוֹפֶן רְבִיעִית,** דהיינו, שכבר יש לסוכה זו שלש דפנות, וכשירה היא למצות סוכה, אלא שחפץ הוא להוסיף לה דופן רביעית, באופן כזה מתירים חכמים, שמאחר וכבר כשירה הסוכה למצוותה אין זה אלא כמוסיף על אהל עראי בשבת.

מוסיפה הגמרא: **דַּיְקָא נַמִּי** – יש לדייק כן מדברי הברייתא האוסרת, שעוסקת היא באדם שחפץ לעשות דופן שלישית, **דְּקָתָנֵי** – שכן שנינו בה **'נָפַל הוֹפָנָהּ** לא יעמיד בה אדם בהמה וכלים', ומשמע מתיבת 'דופנה' שנפלה הדופן השלישית, שהיא ניתרת בה למצות סוכה, ולפיכך אסור להעמידה על ידי כלים.

מסיקה הגמרא: **שְׁמַע מִינָּהּ** – אכן יש להוכיח כן מדברי הברייתא.

שבה הגמרא ומקשה: **אֶלָּא אָדָם אַאָדָם קַשְׁיָא** – עדיין יש להקשות סתירה בין הברייתות לענין עשיית מחיצה בשבת על ידי העמדת אדם, שהברייתא האחת אוסרת זאת והשניה מתירה.

מתרצת הגמרא: **אָדָם אַאָדָם נַמִּי לָא קַשְׁיָא** – אף לענין מחיצה של בני אדם אין להקשות סתירה בין הברייתות, לפי שכל אחת מהן עוסקת באופן אחר. **כָּאן** – הברייתא האוסרת, עוסקת בעושה מחיצה **לְדַעַת** – שהאדם העומד יודע שבתורת מחיצה העמידוהו כאן, ובאופן כזה אסור לעשות מחיצה על ידי אדם בשבת. **כָּאן** – הברייתא המתירה, עוסקת בעושה מחיצה **שֶׁלֹּא מִדַּעַת** – שאין האדם יודע שהעמידוהו לצורך מחיצה, ובאופן זה מותר לעשות מחיצה על ידי אדם בשבת.

מקשה הגמרא: **וְהָא** – והרי המעשה **דְּרַבִּי נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִילַאי לְדַעַת הָוָה** – ידעו האנשים שנקראים הם לצורך עשיית מחיצה לרבי נחמיה, וכיצד התיר רב נחמן לעשות מחיצה באופן כזה.

מתרצת הגמרא: **שֶׁלֹּא מִדַּעַת הָוָה** – לא ידעו האנשים שנקראו לצורך עשיית מחיצה.

שבה הגמרא ומקשה: **רַב חִסְדָּא** שעשה מחיצה זו **מִיָּא לְדַעַת הָוָה** – הרי יודע היה שלצורך מחיצה הם עומדים שם, ואם כן כיצד יכול היה לעשות עמם מחיצה זו.

מתרצת הגמרא: **רַב חִסְדָּא שֶׁלֹּא מִן הַמְּנָיָן הָוָה** – לא היה רב חסדא נמנה עמהם בעשיית המחיצה בפועל.

הגמרא מביאה מעשים שהיו בענין עשיית מחיצה על ידי בני אדם: **הַנְהוּ בְּנֵי גִּנְּתָא** – בני חופה, **דְּאַעֲילוּ מַיָּא** – שהכניסו מים בשבת מרשות הרבים לרשות היחיד, **בְּתוֹךְ מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם**, וידעו אותם האנשים שהעמידום שם לצורך עשיית מחיצה. **נַגְּדִינְהוּ** – הכה אותם **שְׁמוּאֵל** מכת מרדות. **אָמַר, אִם אָמְרוּ** חכמים שמותר לעשות מחיצה של בני אדם **שֶׁלֹּא מִדַּעַת** האנשים העומדים, וכי **יֹאמְרוּ** שמותר לעשות כן אף **לְדַעַת** העומדים.

הַנְהוּ זִיקֵּי – מעשה היה בנודות של עור השייכים לרבא, **דַּהֲוָה שָׁדְיָין בְּרִיסְתָּקָא דְּמָחוֹזָא** – שהיו מושלכים ברחוב העיר של מחוזא, שהיה 'רשות הרבים', ולפיכך אסור היה להכניסם בשבת לרשות היחיד. **בַּהֲדֵי דְּאָתָא רָבָא מְפִירְקֵיהּ** – כאשר שב רבא לביתו מן הדרשה שמסר בבית הכנסת, והיו שומעי הדרשה מלוים אותו, **אַעֲלֵינְהוּ נִיהֲלֵיהּ** – נטל שמשו של רבא את הנודות והכניסם לרשות היחיד בתוך המחיצה של האנשים המלוים את רבא. **לְשַׁבָּתָא אַחֲרִיתֵי בָּעֵי עַיְּילִינְהוּ** – בשבת הבאה חפצים היו שוב להכניס הנודות במחיצה של בני אדם, **וְאָמַר לְהוּ** רבא לעשות כן, משום **דַּהֲוָה לֵיהּ כְּלַדַּעַת** – הרי זה כעושה מחיצה על ידי בני אדם לדעתם, לפי שכבר יודעים הם על כוונה זו, **וְאָמוּר** לעשות כן.

האמורא **לֵוִי, אַעֵילוּ לֵיהּ תִּיבְנָא** – היו מכניסים לו תבן מרשות הרבים לרשות היחיד, על ידי מחיצה של בני אדם, **וְלִיעֲרֵי** היו מכניסים באופן כזה **אַסְפַּסְתָּא** – תבואה שנקצרה בעודה שחת, לצורך מאכל בהמה. **וְלַרַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא** היו מכניסים כך **מַיָּא** – מים. אך בכל אופנים אלו לא היו יודעים האנשים שלצורך מחיצה הם עומדים שם.

משנה

משנה זו עוסקת בדינו של אדם שיצא בשבת מחוץ לתחום ברשות חכמים.

מִי שֶׁיָּצָא מחוץ לתחום בשבת **בִּרְשׁוּת** חכמים, כגון שהלך להעיד על חידוש הלבנה, או שהלך להציל נפשות, **וְאָמְרוּ** לוֹ בעודו מהלך **שִׁבְרָ נַעֲשָׂה הַמַּעֲשֶׂה** הנצרך, דהיינו, שכבר קידשו בית דין את החודש, או שכבר ניצלו אלו שהיו בסכנה, וממילא אינו צריך עוד לילך, **יֵשׁ** לוֹ רשות לילך **אַלְפַּיִם אַמָּה** לְכָל רוּחַ מן המקום שבו הוא עומד עתה בשעה שאמרו לו זאת.

וְאִם הָיָה עדיין **בְּתוֹךְ הַתְּחוּם** בשעה שהודיעוהו שאינו צריך עוד לילך, הרי זה **כְּאִילּוּ לֹא יָצָא** כלל.

כָּל הַיּוֹצְאִים בשבת מחוץ לתחום כדי לְהַצִּיל נפשות, רשאים להיות **חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן** בשבת.

גמרא

הגמרא מבארת את דברי המשנה 'אם היה בתוך התחום באילו לא יצא'. מבררת הגמרא: **מַאי** – מה היא כוונת המשנה באומרה **שֶׁאִם הָיָה** אותו אדם עדיין **בְּתוֹךְ הַתְּחוּם** יש לדונו **'כְּאִילּוּ' לֹא יָצָא** מתחומו, הרי בודאי לא יצא, מאחר שעדיין עומד הוא בתוך התחום.

מבארת הגמרא: **אָמַר רָבָה, הָכִי קָאָמַר, אִם הָיָה** אותו אדם **בְּתוֹךְ הַתְּחוּם שֶׁלּוֹ, כְּאִילּוּ לֹא יָצָא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ דָּמֵי.** כלומר, אין כוונת המשנה שיש לדונו כאילו לא יצא מתחומו, אלא כאילו לא יצא מביתו. כגון, באופן שנתרחק אלף אמה מביתו, דנים אנו אותו כאילו לא יצא כלל, ומהלך מביתו אלפיים אמה לכל רוח, ואין אומרים שקנה שביתה במקום שבו נאמר לו ויהיה מהלך משם אלפיים אמה לכל רוח.

מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא** שמאחר ולא יצא מתחום ביתו אינו קונה שביתה במקום אחר, ויש לדונו כאילו עומד בביתו.

מתרצת הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא** – שמא תעלה על דעתך לומר, **דְּהוֹאִיל וְעַכַּר עֲקַר** – כיון שעקר את רגליו על מנת ליצא מחוץ לתחום ברשות, תקנו לו חכמים מקום שביתה חדש במקום שבו נֶאֱמַר לו שאינו צריך לילך עוד, ויהא רשאי לילך משם אלפיים אמה נוספים, **קָא מַשְׁמַע לָן** – משמיעה לנו המשנה שאין הדין כן, אלא מאחר ועדיין לא יצא מן התחום עומד הוא בשביתתו הראשונה שקבע בביתו.

הגמרא מביאה דעה נוספת בביאור דברי המשנה: **רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא אָמַר, הָכִי קָאָמַר, אִם הָיוּ הַתְּחוּמִין הַחֲדָשִׁים שֶׁנָּתְנוּ לוֹ חֲכָמִים מוּבְלָעִין בְּתוֹךְ הַתְּחוּם** הקודם **שֶׁלּוֹ**, הרי הוא **כְּאִילּוּ לֹא יָצָא מֵתְּחוּמוֹ** הראשון. כלומר, אכן מדובר באופן שכבר יצא מתוך תחומו, אלא שדנים אותו כאילו לא יצא מתחומו לענין כך שרשאי הוא לשוב לביתו. וכוונת דברי המשנה 'אם היה בתוך התחום' כך היא, אם תחומו החדש עומד בתוך אלפיים אמה מסוף תחומו הישן, רשאי הוא לשוב ולילך לביתו. וכגון שהלך מן העיר כשלושת אלפים אמה והודיעוהו שם שאינו צריך לילך עוד, נתנו לו חכמים עתה שביתה חדשה במקום זה, ורשאי הוא לילך ממנו אלפיים אמה לכל רוח. ומאחר ואם ילך לצד עירו רשאי הוא להכנס לתוך האלפיים אמה של תחומה, דנים אותו כאילו לא יצא כלל מתחומי העיר, ורשאי הוא לילך עד לביתו, וחוזר לשביתתו הראשונה, ויש לו אלפיים אמה מביתו לכל רוח.

הגמרא מבררת את סברת מחלוקתם: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגֵי** – במה נחלקו רבה ורב שימי בר חייא. כלומר, מדוע אין רבה מפרש את דברי המשנה כשיטת רב שימי, שמדובר באופן שהתחום שנתנו לו חכמים מובלע בתחומו הראשון.

מבארת הגמרא: **מַר סָבַר** – רב שימי בר חייא סובר, **שֶׁהַבְלָעַת תְּחוּמִין מְילְתָא הִיא** – יש בה ממש, כלומר, שתחומין המובלעים אלו באלו נידונים כתחום אחד, ולפיכך הוא מפרש, שאם היה התחום שנתנו לו חכמים מובלע בתחומו הראשון דנים אותו כאילו לא יצא מתחומו הראשון, ורשאי הוא לשוב לביתו. **וּמַר סָבַר** – ורבה סובר, שהבלעת תחומין **לָאו מְילְתָא הִיא** – אין בה ממש, שאין לדון תחומין המובלעים כתחום אחד, ולפיכך אינו יכול לפרש כדברי רב שימי שהמשנה עוסקת באופן שכבר יצא מן התחום, שאם כן הפסיד את תחומו הראשון לגמרי, אלא הוצרך להעמיד באופן שעדיין הוא עומד בתחומו הראשון.

אביי מקשה לרבה הסובר שתחומין המובלעים אלו באלו אינם נידונים כתחום אחד: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַבָּה, וְאַתְּ לֹא תִּסְבְּרָא דְּהַבְלָעַת תְּחוּמִין מְילְתָא הִיא** – וכי אתה אינך סובר שתחומין המובלעים אלו באלו נידונים כתחום אחד, והרי בהכרח צריך אתה להודות בכך, **וּמָה אִילּוּ שָׁבַת** אדם **בְּמְעָרָה, שֶׁבְּתוֹכָהּ** יש חלל של

המשך בעמוד ג

אַרְבַּעַת אֲלָפִים אמה, ואילו **עַל גַּבֵּי** של המערה יש **פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה**, לפי שכותלי המערה משופעים לצד הגג, **לֹא נִמְצָא מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלָּהּ** – וכי אינך מודה שרשאי אותו אדם להיות מהלך את כל שיעור גגה של המערה, **וְכֵן** רשאי להיות מהלך **חוּצָה לָהּ** – מחוץ לגג המערה, **אַלְפַּיִם אַמָּה** לכל צד.

פירוש, מערה זו שני פתחים יש לה בשני קצותיה, אחד למזרח ואחד למערב, ואדם הקונה שביתה בתוך המערה רשאי לילך בשבת את חלל המערה כולה, וכן רשאי הוא ליצא בכל אחד מן הפתחים שירצה, ולילך הימנו אלפיים אמה לכל רוח. ומאחר ורוחב גגה של מערה זו הוא פחות מארבעת אלפים אמה, נמצא שתחום אלפיים אמה שיש לו מן הפתח המזרחי של המערה לצד מערב מובלע בתוך תחום אלפיים אמה שיש לו מן הפתח המערבי לצד מזרח [ראה ציור], ולפיכך רשאי הוא לילך את כל גגה של המערה כאחד. ויש להוכיח מכאן שתחומין המובלעים אלו באלו נידונים כתחום אחד.

מתרצת הגמרא: **אָמַר** לֵיהּ רבה לאביי, **וְלֹא שָׁנֵי לָךְ** – וכי אין אתה מחלק, **בֵּין הֵיכָא** – בין אופן **דְּשָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם, לְהֵיכָא** – לבין אופן **דְּלֹא שָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם**. כלומר, אכן במערה מודה אני לך שמאחר ושני התחומין מובלעים זה בזה הם נידונים כתחום אחד, אך אין הדברים אמורים אלא שם, ששבת האדם באויר מחיצות המערה מבעוד יום, וקנה שביתה בשני פתחי המערה יחדיו, אבל באופן שבו עוסקת המשנה, שאדם יצא מתחומו ברשות חכמים, הרי לא שבת מתחילה באויר מחיצות התחום השני, ולפיכך אין הוא קונה שני תחומים כאחד, אלא משעה שקנה שביתה במקום אחר הפסיד את שביתתו הראשונה, ואין לו אלא אלפיים אמה ממקום שבו הוא עומד, ואף אם תחום שביתתו השניה מובלע בתחום שביתתו הראשונה אין בכך כלום, ואינו רשאי לשוב לביתו.

אבייי שב ומקשה על שיטת רבה: **וְהֵיכָא דְּלֹא שָׁבַת לֹא** – ובמקום שלא שבת אדם מתחילה באויר המחיצות השניות, סובר אתה שאין הבלעת תחומין מועילה לדון אותם כתחום אחד,